

ČEKAI ATSKRIDO SU GRIPPEN

TIEME FESTNER, DAPPA

**ŠIĄ VASARĄ BALTIJOS ŠALIŲ ERDVĘ MODERNIAIS ŠVEDIŠKAIS
NAIKINTUVAIS SERGĖJO ČEKIJOS KOP PILOTAI.**

Pirmą kartą po Antrojo pasaulinio karo pabaigos Čekijos taktinė karinė aviacija vykdo užduotį užsienyje. Tai keturioliktos šalies atstovai, atliekantys Baltijos šalių oro erdvės apsaugos misiją. Paprastai ji trunka keturis mėnesius. Budėjimą prie Šiaulių esančioje bazėje čekai pradėjo gegužės 1 d.

Personalas keitėsi

Čekijos oro kontingentą (1. Kontingent ACR) sudaro 75 kariai iš įvairių šalies ginkluotųjų pajėgų rūšių. Dauguma kariškių yra iš 21-osios taktinės oro bazėje Caslay įsikūrusio 211-osios taktinės oro eskadrilės, kuriai vadovauja majoras Jaroslavas Mika. Dauguma personalo pasikeitė rotacijos principu birželio 30 d., išskyrus vadą ir keletą kitų

žmonių. Keturi Saab JAS-39C „Gripen“ taktiniai naikintuvai bazuojasi Zokniuose. Jie apginkluoti dvejomis AIM-9M „Sidewinder“ raketomis ir 27 mm kalibro patrankomis su 100 sviedinių atsarga. Be Zoknių bazės, Čekijos kariškiai tarnauja Valdymo ir kontrolės centre Karmélavoje. Darbus jie perėmė iš danų, o 2009 m. rugsėjo 1 d. perduos Vokietijos KOP.

Čekijos KOP naudoja 14 „Gripen“ naikintuvų, iš jų du yra dviviečiai. Šie lėktuvai atlieka užduotis dviejose greitojo reagavimo padaliniuose Lietuvoje ir Čekijoje, jų krūvis didelis. Pasiruošimas misijai prasidėjo 2007 m. vietos apžiūra, o baigiamieji pasiruošimo darbai baigti šių metų kovo mėnesį, kuomet Caslay bazėje vyko pasiruošimo oro policijos užduočiai treniruotės.

Buvo incidentų

Lietuvoje dabar yra aštuoni čekų pilotai. Per savaitę jie atlieka mažiausiai du pakilimus. Kartais į orą kyla 3 naikintuvai, kad skrydžio metu pilotai galėtų imituoti kovinę situaciją 2 prieš 1. Mano vizito metu buvo įvykdytas „alfa“ pakilimas. Pavojaus sirenos įsijungė 17.30 val. ir po 11 minučių naikintuvai jau buvo ore. Jie pasitiko ir stebėjo Vokietijoje registruotą nedidelį propelerinį lėktuvą, skridusį palei Lietuvos ir Rusijos sieną iki kol jis nusileido Klaipėdos aerodrome. Vėliau paaiškėjo, kad lėktuvą turėjo skrydžio planą, tačiau jis kažkodėl nebuvo aktyvuotas skrydžių koordinaciniame centre. Tai buvo pirmas incidentas per keletą mėnesių. Birželį čekų „Gripen“ dar du kartus kilo pagal pavojaus signalą.

Padėjo ir švedai

Čekija yra pirmoji NATO šalis, pradėjusi naudoti ketvirtosios kartos naikintuvus „Gripen“. Čekai įsigijo naujausias C ir D orlaivių modifikacijas. Šių lėktuvų įranga suderinta su NATO sistemomis, juose sumontuoti šiuolaikiški monitoriai, degalų užpildymo ore sistema. 2005 m. birželio 18 d. pirmieji šeši JAS-39C „Gripen“ pasiekė čekus; dar šeši buvo pristatyti 2005 m. rugpjūčio 31 d. kartu su dviem dviviečiais JAS-39D. Čekijos KOP 2005 m. pasirašė lizingo sutartį „Gripen“ lėktuvams dešimčiai metų. Praėjus tik porai savaitių po pirmųjų „Gripen“ pristatymo, 2005 m. liepos 1 d. lėktuvai buvo paskelbti tinkami tarnybai ir perėmė greitojo reagavimo užduotis iš rusiškų naikintuvų MiG-21. Pilotai ir lėktuvus aptarnaujantis personalas mokėsi Švedijoje, be to, pagal sutartį buvo numatyta ir švedų personalo pagalba. Lietuvoje čekai neturėjo švedų pagalbinio personalo tik keletą pirmųjų dienų. Smulkus naikintuvų remontas ir aptarnavimas atliekamas Zokniuose, o stambesniems darbams „Gripen“ skraidinami į Caslay bazę. Lėktuvų įgulos, aptarnaujantis personalas bei patys lėktuvai šioje misijoje patiria didelių išbandymų. Bet taip įgyjama patirtis yra neįkainuojama planuojant Čekijos KOP ateities užduotis NATO sudėtyje.

Bendras tinklas

Nuo pat nepriklausomybės pradžios, Baltijos šalys savo gynybos potencialą sujungė bendrame oro erdvės stebėjimo tinkle „Baltnet“. Jame, naudojant įprastas komercines technologijas matomas realaus laiko vaizdas. Pagal Vakarų Europos ir NATO standartus čia apjungta karinės ir civilinės oro erdvės informacija. Valdymo ir informacijos centras (CRC) yra įsikūręs Karmėlavoje, netoli Kauno. Šis centras yra NATO integruotos oro gynybos sistemos (NATINADS) dalis. Iš čia išsami informacija realiuoju laiku siunčiama į Jungtinį NATO oro operacijų centrą (CAOC) Kalkare, Vokietijoje, kur ji analizuojama. Jei pastebima kažkas neįprasto, iš Šiaulių kyla du naikintuvai situacijai įvertinti. Jų skrydį kontroliuoja specialistai Karmėlavoje. Zoknių aviacijos bazėje nuolat yra skrydžiui paruošti du naikintuvai, kurie po gauto signalo per penkiolika minučių privalo pakilti į orą.

TRUMPAI

Baltijos šalys – Lietuva, Latvija ir Estija įstojo į NATO 2004 metais. Nei viena iš šių šalių negalėjo savarankiškai saugoti savo oro erdvę nuo potencialių pažeidėjų, atlikti oro policijos funkcijas pasienyje su Rusija ir Baltarusija. Vos po keletos valandų nuo to momento, kai Baltijos šalys buvo priimtos į NATO, jų padangę pirmieji pradėjo saugoti Belgijos KOP lėktuvai. Saugoma teritorija buvo nurodyta Aukščiausiojo sąjungininkų vado Europoje. Tai oro erdvė virš Lietuvos, Latvijos ir Estijos teritorijų bei šių šalių teritorinių vandenų.

NATO standartai

Oro policijos misiją vykdančias NATO kontingentas įsikūrė toje bazės dalyje, kurioje anksčiau bazavosi Lietuvos KOP lėktuvai L-39. Tiesa, infrastruktūra prieš prasidedant oro policijos misijoms buvo renovuota. Darbai dar nebaigti, taigi kiekvienas oro policijos misijos kontingentas Zokniuose vis „atranda“ kažką naujo. Šiuo metu čia vykdoma nemažai statybos darbų. Lėktuvai laikomi mobiliuose angaruose netoli atsarginio pakilimo tako. Angarus Lietuva įsigijo iš Jungtinės Karalystės. NATO taip pat

investavo į Zoknių bazę. Pavyzdžiui, atsarginio pakilimo tako rekonstrukcija buvo baigta 2005 m., o pagrindinis pakilimo takas rekonstruotas po metų. NATO nusprendė pritaikyti šią bazę bendriems organizacijos standartams, nes tai buvo tinkamiausia vieta Baltijos regione įsikurti oro policijos misijas vykdančiams orlaiviams. Ši bazė taip pat tinka didesnėms NATO operacijoms. Sovietų Sąjungos laikais čia buvo įsikūręs naikintuvų MiG-29 pulkas, Su-24 remonto ir aptarnavimo padalinys bei transporto ir tolimojo perspėjimo aviacijos dalinys. ■

Autorius dėkoja už svetingumą bei didžiulę pagalbą maj. Jaroslavui Mikai, lt. plk. Davidui Schreieriui, brig. gen. Artūrai Leitai, lt. Agnei Balčiauskytei, SWO Alvydui Tamošiūnui bei kitiems bičiuliams iš Lietuvos ir Čekijos KOP.

Tieme Festrerio nuotraukos